

De Bevrijding van Dølden

In vijf lesbrieven

Herman Beumer

INHOUDSOPGAVE

Inhoud

Inleiding		3
Lesbrief 1	De Sluis	4
Lesbrief 2	Voorjaar 1945	8
Lesbrief 3	De Oversteek	13
Lesbrief 4	Eindelijk vrij	19
Lesbrief 5	'Keep Them Rolling'	24
Lijst van geraadpleegde literatuur		30

Let op: extra informatie vind je op internet, www.dtnt.nl

INLEIDING

Hoe denk jij hier over?

Je kunt het je bijna niet voorstellen hoe onze houding ten opzichte van Duitsland en de Duitsers in zeventig jaar totaal veranderd is.

Duitsland is nu een land waar we graag met vakantie naar toe gaan. Duitsers waar je mee te maken krijgt zijn vriendelijke, behulpzame, aardige mensen. Duitsland is het belangrijkste land in Europa met een democratische regering zoals wij die ook kennen.

Hoe geheel anders was dat in de jaren 1940 - 1945. Duitsland was een dictatuur, de nazi's waren aan de macht onder leiding van Adolf Hitler. Duitse legers hadden bijna geheel Europa veroverd, overal speelden ze de baas. Natuurlijk pikten de Nederlanders van toen dat niet. Zij verzetten zich tegen de overmacht.

Daarover lees je in deze lessen. Over terreur en verzet. Hoe de Duitse bezetter uiteindelijk na veel strijd verdreven werd. Hoe zwaar er hier werd gevochten.

VRIJHEID is een groot goed, dat hebben we ervan geleerd.

Toen ik zo oud was als jullie nu heb ik de oorlog meegemaakt. Veel heb ik onthouden en ik heb er over gelezen in verschillende boeken. Ook op het internet staat veel informatie.

Een bron van inspiratie zijn de mensen van DTNT (= DeldenTerugNaarToen) en de vrienden van KTR (= Keep Them Rolling).

Ik hoop dat je door deze lessen geboeid raakt in een belangrijke periode uit onze geschiedenis.

Herman Beumer

LESBRIEF 1

De Sluis in Wiene

Vijf jaar lang zijn de Duitsers de baas geweest in ons Nederland. In 1940 hadden Duitse troepen ons land overvallen. Nederland heeft vreselijk geleden onder deze bezetting. Berucht zijn:

- *Het bombardement op Rotterdam waarbij 800 mensen om het leven kwamen;*
- *De slag om Arnhem die verloren werd;*
- *Het strenge optreden tegen mensen uit het verzet;*
- *Concentratiekampen;*
- *De hongervinter waardoor 20.000 mensen in het westen de dood vonden.*

Veel is er te vertellen over die vijf moeilijke jaren. Je hebt vast wel eens verhalen uit die tijd gehoord van oude mensen of je hebt erover gelezen. We gaan in deze lessen kijken naar de situatie in Delden aan het eind van de oorlog.

Situatie 1: verzet

De mensen moesten doen wat de bezetters wilden. Daar waren de Nederlanders het toen niet mee eens. Zij waren hun vrijheid kwijt. Daarom was er veel verzet, dat waren de mensen van de ondergrondse. Zij probeerden de Duitsers schade toe te brengen. Zo probeerden ze treinen te laten ontsporen, banden van Duitse auto's werden doorgestoken, dit heet sabotage. Ook overvielen zij banken en distributiekantoren om aan bonnen te komen voor levensmiddelen. Die waren voor de onderduikers.

In die tijd, het was maart 1945, waren er veel vliegtuigen in de lucht. Duitse en Engelse vliegtuigen vochten tegen elkaar. Wie de baas was in de lucht, kon de strijd winnen. In het begin van de oorlog waren de Duitsers sterker. Met hun Stuka's maakten ze veel lawaai, ze maakten de Nederlanders bang.

Later werden de Engelsen en Amerikanen de baas in de lucht, dat heeft veel strijd gekost. Beroemd werden de Engelse Spitfires en de Amerikaanse bommenwerpers.

WW2

Situatie 2: spoorlijn en bombardement

Treinen waren belangrijk voor het vervoer. Door Delden liep ook toen al een spoorlijn die vaak gebombardeerd werd. Het leven was gevaarlijk, je moest overal voor uitkijken, zeker voor vliegtuigen in oorlogstijd. Een oorlog is vreselijk, niet alleen voor soldaten maar ook voor gewone mensen.

Bij een bombardement op Goor op 23 maart 1945 kwamen veel mensen om het leven. Het bombardement is door Amerikaanse bommenwerpers uitgevoerd, dat had nooit mogen gebeuren. Onschuldige burgers en veel kinderen vonden de dood. Maar ja, het was oorlog en dan komt zo iets voor. De schrik zat er goed in.

Delden was toen nog in handen van de Duitsers. De Engelsen en Canadezen rukten op vanuit het Zuiden. Wat was het spannend voor de Deldenaren. Veel plaatsen in de buurt waren al bevrijd, nu Delden nog.

Engelse soldaten kregen de opdracht de sluis bij Wiene te verkennen. Geen eenvoudig karwei! Het heeft veel moeite gekost de brug bij de sluis van Wiene te veroveren. Op Eerste Paasdag werd een Britse verkenningseenheid door de Duitsers van de kanaaloever verdreven. De St. Annabrinkbrug en de Vossenbrinkbrug waren nog intact, maar werden snel opgeblazen.

Een vreselijke gebeurtenis

De erg strenge winter van 1944 - 1945 was achter de rug. Men verlangde naar de lente en naar de bevrijding: weg met die moffen! Laat ze naar Duitsland teruggaan.

De geallieerden, Amerikanen, Engelsen en Canadezen begonnen een enorme operatie aan de Rijn, de naam was Varsity (Varsity betekent 'team', samenwerking). Het zicht was slecht op deze dag, de piloten konden hun doelen op de grond niet goed zien, daarom zochten ze een ander doel. Dat was de plaats Goor.

Goor was een kruispunt van wegen, er was een Duits garnizoen. Ook was er een opslagplaats voor voedselvoorraden en munitie. De vliegtuigen naderden op deze zaterdagmorgen Goor, de burgers hoorden het geluid van de bommenwerpers. Daar vielen de bommen al. Vreselijk waren de gevolgen: 80 slachtoffers. Volwassenen, oude mensen en ook veel kinderen. De Spoorstraat en de Grotestraat hadden het meest te lijden. Daar is nu nog de bomskerf als monument te zien.

Wat merkten de mensen in Delden ervan? Delden had toen nog een ziekenhuis. Daar werden veel gewonden naar toe gebracht om verpleegd te worden. Ook reden er vrachtauto's met gewonden naar het ziekenhuis in Hengelo. De oorlog kwam steeds dichterbij. Oppassen moest je voor vliegtuigen die op alles schoten wat bewoog. Fietsers sprongen van de fiets en zochten bescherming in sloten, ze beleefden soms angstige momenten.

De Bomscherf
Monument ter
herrinnering aan de
slachtoffers van het
bombardement op Goor
24 maart 1945

Hennie van Ommen bij de sluis
In zijn hand het embleem van het
King's Royal Rifle Corps

Een ongelukkige verkenningsstocht

Luitenant Stuart Hills van het Britse regiment King's Royal Rifle Corps vertelt over zijn inspectietocht op 1 april: "Ik nam een sergeant en een korporaal mee. Het laatste stuk legden wij te voet af. Dat was niet zonder risico, maar ik wilde weten hoe de toestand van de brug bij de sluis was. Er zat een groot gat in, veroorzaakt door een explosie. De brug was niet geschikt voor tanks, de infanterie zou er wel over kunnen."

Mijn korporaal zei: "Heeft u naar de overkant gekeken, Sir? Daar zitten twee of driehonderd Duitsers." We renden het talud af. Ik deed verslag aan de bataljonscommandant. Hij kreeg het bevel een bruggenhoofd te vormen, dit mislukte door de tegenstand van de Duitsers. Vanaf de toren bij de sluis openden ze het vuur op de Engelsen. Vijf Britten sneuvelden, er waren 25 gewonden. Het monument op de sluis herinnert aan deze gebeurtenis.

De Engelsen besloten toen verder te trekken richting Hengelo. Zij zeiden tegen elkaar: "Let's not be killed in the last two weeks."

De Canadezen namen daarna de taak van de Engelsen over. Delden was op 1 april nog niet vrij. De mensen bleven nog in hun kelders of in schuilplekken. De Deldenaren moesten nog wachten tot de nacht van 3 op 4 april.

Discussiepunten

- 1) Waarom verzetten veel Nederlanders zich tegen de Duitsers?
- 2) Wat gebeurde er in Rotterdam in 1940?
- 3) Wat gebeurde er in Arnhem in 1944?
- 4) Kun je voorbeelden geven van sabotage?
- 5) Levensmiddelen waren op de bon. Wat betekent dat?
- 6) De oorlog werd in de lucht beslist. Leg uit.
- 7) Wat gebeurde er in Goor op het eind van de oorlog?
- 8) Waarom kon je in de oorlog niet gewoon over straat fietsen?
- 9) Wat ontdekte de korporaal van luitenant Stuart Hills?
- 10) Canadese en Engelse soldaten. Wie waren het dapperst naar jouw idee?

Vragen en opdrachten LESBRIEF 1

Beantwoord de volgende vragen en vul in:

1) Sommige mensen, vaak ouderen, hebben nog steeds een hekel aan Duitsers.

Dat komt omdat

Andere mensen vinden dat niet goed want

2) Stel dat je in Rotterdam was bij het vreselijke bombardement in 1940. Hoe zou je dan over de Duitsers denken?

3) Welke fout maakten de Amerikaanse bommenwerpers op 23 maart 1945 in Goor?

4) De King's Royal Rifle Corps was een legerkorps uit

Ze waren in Nederland want

5) Verhalen uit de oorlog zijn best spannend. Kun je er iets van leren?

6) Ook nu is er nog oorlog in de hele wereld. Wat betekent dat voor de kinderen in die landen?

Internetopdracht

Soldaten vechten in oorlogstijd voor hun land. De geallieerden vochten samen tegen de Duitsers. Teken de vlaggen van de belangrijkste geallieerden, kijk op internet voor de kleuren. Wat bedoelen we met The Maple Leaf Flag / The Union Jack / The Stars and Stripes?

LESBRIEF 2

Voorjaar 1945

Het was een spannende tijd voor kinderen die in het vroege voorjaar in 1945 in Delden leefden. Het was oorlog en dat merkte je aan veel dingen. Iedereen haatte de Duitsers die in ons land gekomen waren, maar hier niets te zoeken hadden. Er waren wel NSB-ers die allerlei dingen voor de Duitsers deden. Het waren landverraders, bijna iedereen haatte hen.

Je kunt die tijd maar moeilijk vergelijken met die van ons. Wat was er allemaal niet?

- Geen televisie, geen mobieltjes, slechts een enkeling had een radio, maar daar mocht je niet naar luisteren. De Duitsers die hier de baas waren wilden dat niet
- Geen supermarkten. Er waren kleine winkels, maar door de oorlog was er bijna niets te koop
- Er was geen snoep, geen sinaasappels en geen speelgoed

Wat kon je nog wel kopen?

- Er waren winkels waar je schoenen en kleren kon kopen
- Er waren slaggers, bakkers en kruidenierswinkels, maar in 1945 was er bijna niets meer te koop. Een brood kostte bijvoorbeeld 20 cent, het was niet echt lekker
- Alle dingen waren op de bon: schoenen, brood, alle levensmiddelen.

Situatie 1: de vijand

De Duitsers hadden ons land leeggeroofd. Het leven was armoedig, er was een tekort aan alles. Voor kinderen was er wel van alles te beleven. Ze hoorden de gesprekken van de grote mensen, maar begrepen niet alles. Tegen kinderen deden Duitsers soms best aardig, zoals je op de afbeelding hiernaast ziet, maar dat was schijn. Vreemd was dat wel.

Situatie 2: in de lucht

Er gebeurden zoveel rare dingen: vliegtuigen vlogen over. Ze vochten in de lucht met elkaar, Duitse gevechtsvliegtuigen tegen Engelse.

Er waren V1's die maakten een vreselijk geluid. V1's waren vliegende bommen die op Engeland gericht waren. Grote groepen vliegtuigen, dat waren bommenwerpers, vlogen in de richting van Duitsland om daar hun bommen af te werpen. Kortom het was oorlog.

Situatie 3: de Stirling van Bentelo

Bij de strijd in de lucht werden vliegtuigen neergeschoten, Duitse, maar ook Engelse en Amerikaanse vliegtuigen. De piloten konden zich soms redden met een parachute, maar dat ging lang niet altijd goed, bijvoorbeeld bij Bentelo.

Uit Engeland waren op 27 augustus 1942 voor een grote aanval 306 bommenwerpers vertrokken. Zij moesten de Duitse stad Kassel bombarderen. De Short Stirling W 7624 was zo'n vliegtuig. Aan boord waren 8 bemanningsleden.

Boven Twente werden de Engelse vliegtuigen door Duitse Messerschmitts aangevallen. De Stirling werd geraakt en stortte neer bij Bentelo. Alle bemanningsleden kwamen bij deze crash om het leven. Aan boord was ook Allan Smith uit Nieuw Zeeland. Met zijn parachute was hij uit het vliegtuig gesprongen. Dat mislukte, hij overleed ter plekke.

Glenn Allan Smith is op de begraafplaats in Delden begraven. In 2006 heeft men het vliegtuig opgegraven. De bommen heeft men tot ontploffing gebracht.

Op 31 augustus van dat jaar heeft men de menselijke resten definitief begraven. De grafstenen kun je daar nog bekijken. In Bentelo herinnert een monument aan deze tragische gebeurtenis.

Situatie 4: onderduikers

Waarover praatten de mensen? De volwassen mensen deden vaak heel geheimzinnig. Sommigen moesten voor de Duitsers gaan werken in Duitsland. Veel mannen wilden dat niet, ze gingen onderduiken. Maar dan kregen ze geen bonnen voor levensmiddelen. Op de afbeelding hiernaast zie je dat de mensen maar moesten gaan onderduiken. Ga niet voor de vijand werken!

Situatie 5: de bevrijders komen eraan

De grote mensen hadden het over de Engelsen, Amerikanen en Canadezen die wel gauw zouden komen om de Duitsers weg te jagen. Er werd gepraat over de bevrijding, we zouden dan weer vrij zijn. De mensen verlangden naar vrijheid, ze wilden niet meer luisteren naar de Duitsers.

Onze vrienden, de Engelsen, Canadezen en Amerikanen hadden Frankrijk en België al bevrijd. In ons land waren ze gekomen tot aan de grote rivieren. Bij Arnhem waren de Duitsers nog te sterk geweest. In Delden moesten de mensen nog wachten tot april 1945. Dat zou nog spannend worden!

Situatie 6: de Joden

Voor sommige mensen was het leven in de oorlog heel erg zwaar. In Duitsland waren de nazi's de baas. De grootste boosdoener was Adolf Hitler, ze noemden hem de Führer.

Hij gaf de Joden de schuld van alles. Hij wilde de Joden het liefst de wereld uit helpen. Daarvoor hadden ze speciale werkkampen gemaakt, de beruchte concentratiekampen. Als je in zo'n kamp kwam, was je er zeker van dat je werd vermoord, meestal vergast; slechts een enkeling heeft zo'n kamp overleefd. In totaal zijn er 6 miljoen Joden in deze vreselijke holocaust gedood.

Joden moesten een Jodenster dragen, dan konden ze zien wie er Jood was. Voor Joden waren veel dingen verboden.

Verhaal

Woonden er in de oorlog ook Joden in Delden? Jazeker, bijvoorbeeld Benny en Alex Groenheim. Aan het begin van de oorlog waren ze 25 en 26 jaar oud. Ze waren slager van beroep. Het waren aardige jonge mannen, maar omdat het Joden waren, liepen ze gevaar. De Duitse soldaten organiseerden razzia's. De Joden werden dan uit hun huizen gehaald alsof ze de grootste boeven waren. Ze werden naar Westerbork in Drenthe gebracht en vandaar gingen ze met de trein naar de beruchte concentratiekampen in Duitsland, bijvoorbeeld Auschwitz, Sobibor of Mauthausen.

Op een gegeven moment werd bekend dat er in Twente een grote razzia zou worden gehouden waarbij alle Joden opgepakt zouden worden. De dienstdoende politieagent, toen zei men nog veldwachter, heette Ter Stege. Hij waarschuwde de gebroeders Groenheim: "Als je leven je lief is, moet je er nu vandoor, anders word je morgen opgepakt." Maar waar moesten ze naar toe? Ze moesten zich verstoppen en zich schuilhouden, maar het was bitterkoud en mistig. Ze kenden een aantal boeren. Op een gegeven moment klopten ze aan het raam van een boerderij. Het was bij de familie Naafs. Daar is nu de camping Westerholt.

"Moet je toch eens kijken, de jongens van Groenheim, kom toch gauw binnen," riep de boerin. De beide broers zagen er niet uit. Uit de vrieskou met ijzel op hun gezichten, totaal verkleumd en bang, stapten ze naar binnen.

Door de hulp van deze mensen hebben de beide gebroeders het er goed afgebracht. Gelukkig kenden ze verder de omgeving van Delden goed, vooral de 'Plaoj', daar konden ze wel schuilplekken vinden waar ze konden onderduiken. Bijvoorbeeld bij Bets ter Beke. Deze vrouw kwam uit Duitsland, maar ze moest niets hebben van de nazi's die zo vervelend deden tegen de Nederlanders. Ze wilde graag helpen, de gebroeders kon je toch niet laten stikken. Slechter ging het ook met Mozes Groenheim, op zijn grafsteen staat Sobibor 1943. Dan weet je het wel. Ook met de zus en de moeder van de Groenheims liep het slecht af, zoals met zovele Joden. De oorlog was een vreselijke tijd. Hopelijk kwam er snel een eind aan.

Discussiepunten

Bespreek de volgende vragen en zeg waarom een antwoord goed of fout is:

- 1) Begraafplaatsen voor Joden liggen altijd op plekken ergens achteraf, in Delden in de 'Plaoj'. Hoe komt dat?
 - A) Joden hebben niet zulke strenge regels.
 - B) Joden houden van lange wandelingen als ze een graf willen bezoeken.
 - C) Binnen de grenzen van een dorp of stad mogen Joden niet begraven worden.
- 2) De letters op de graven kunnen wij niet lezen. Hoe komt dat?
 - A) Het is een oude verdwenen taal.
 - B) Het zijn letters uit het Hebreeuws, de taal van de Joden.
 - C) Joden houden van geheimzinnigheid.
- 3) Waarom staan er verschillende jaartallen op de graven?
 - A) Joden hebben moeite met getallen.
 - B) Joden willen niet-Joden in de war maken.
 - C) Joden hebben een eigen jaartelling.
- 4) Op zaterdag (Joods: sabbat) mogen Joden niet begraven worden want
 - A) Op zaterdag moeten Joden hard werken.
 - B) De sabbat is voor Joden de rustdag.
 - C) Het kerkhof is dan niet opengesteld.
- 5) Joden worden begraven in één richting, met het hoofd naar het westen.

Zij geloven dat, als ze opgewekt worden,

 - A) beter naar het oosten kunnen kijken waar Jeruzalem ligt.
 - B) de zon eerder kunnen zien ondergaan.
 - C) weten waar hun voorouders vroeger rondgetrokken hebben.
- 6) Noteer wanneer Benny en Alex Groenheim geleefd hebben:
Volgens onze jaartelling: Benny: van tot
Alex: van tot
Volgens de Joodse jaartelling: Benny: van tot
Alex: van tot

Vragen en opdrachten LESBRIEF 2

Beantwoord de volgende vragen en vul in:

1) Noem vijf dingen die voor jou normaal zijn maar die je in de oorlog niet kon kopen als je toen geleefd had.

2) Er waren ook Duitsers die tegen kinderen best aardig deden. Hoe zie je dat op de foto op de eerste bladzijde van lesbrief 2?

3) De Joden moesten een gele ster op hun jas dragen. Waarom?

4) Noem twee dingen die verboden waren voor Joden.

5) Wat gebeurden er voor verschrikkelijke dingen in concentratiekampen?

6) Wat gebeurde er in Bentelo op 27 augustus 1942? Er zijn twee plekken in de Hof van Twente die daaraan herinneren. Welke?

7) Joden werden in Twente opgepakt. De broers Groenheim hadden geluk. Vertel in een paar zinnen.

Internetopdrachten

1) Zoek op wat de letters NSB betekenen. Wat is collaboratie? Wie was de leider? Waarom kon je NSB-ers niet vertrouwen?

2) Met afschuw lezen we wat de Joden in de Tweede Wereldoorlog is overkomen. Zoek op wat de 'Stichting Sobibor' nu nog doet.

LESBRIEF 3

De Oversteek

Het waren de Engelsen en Canadezen nog niet gelukt het Twentekanaal over te steken. De Duitsers hadden de bruggen over het kanaal overal opgeblazen, ze wilden de strijd niet opgeven. Op 1 april 1945, eerste Paasdag, hoorden de mensen die in de beide kerken zaten dat wie er in Bentelo woonde maar beter naar huis kon gaan. De Canadezen komen eraan!

Situatie 1

Het Twentekanaal was een grote hindernis voor de bevrijders van Nederland. Ook de bruggen in Delden moesten eraan geloven. Om 10.15 uur was de Vossenbrinkbrug, zie afbeelding hiernaast, aan de beurt en 's avonds om 22.30 uur de Sint Annabrug.

Wat was het spannend in Delden. De mensen zochten dekking in hun schuilkelders, niemand durfde naar buiten.

De Duitsers, jonge jongens van 17 en 18 jaar, kregen veel Schnaps (= jenever) en munitie. Ze schoten op alles wat los en vast zat bijvoorbeeld op verkeersborden. Ze geloofden nog steeds in de eindoverwinning van de Führer. De Hermann Göring divisie was een bende zonder orde geworden.

De toren van de R.K. Blasiuskerk werd een uitkijkpost. Bij de N.H. Kerk brachten ze veldgeschut in stelling.

Tegen de middag gingen de bevrijders van de Rustende Jager (Nu: Eastern Plaza) via een klinkerweggetje naar de sluis. Toen werd er geschoten en het vuur barstte in alle hevigheid los. De granaten gierden over het stadje.

Door het taaie volhouden van de Duitse troepen was er zware schade in Delden, meer dan op andere plaatsen in Twente.

Situatie 2: de opdracht

Op 2 april kregen het Lake Superior Regiment en het Lincoln- en Welland Regiment van het 1e Canadese leger de opdracht om op twee plaatsen het kanaal over te steken: bij de sluizen en ter hoogte van de Sint Annabrug. De aanval op de sluizen had tot doel de aandacht af te leiden van de Sint Annabrug.

's Middags kwamen de Canadezen met zwaar materieel uit de richting Bentelo. De volgende morgen om vier uur was er de verkenning van de sluizen.

Situatie 3: de actie

De toren van de Hervormde Kerk in Goor werd beschoten, ook de Hengelerbrug en de Eternitfabriek. Langs het hele kanaal werd er gevuurd. Op de Torendijk en de Sint Annabrug vielen slachtoffers.

Vier eenheden betrokken de gebieden aan de zuidzijde van de kanaaldijk, tussen de Vossenbrinkbrug en de Nijlandsweg.

De Canadese aanval kende een breed front: van de sluis bij Wiene tot de Vossenbrinkbrug, het zwaartepunt lag bij de boerderij 'Rannink'.

Vandaar het oorlogsmonument op die plek.

*Hier kwamen de Canadezen in April 1945
over het Twente-Rijnkanaal om Delden te bevrijden*

Oorlogsmonument bij Rannink

Stormboten lagen op twee plekken klaar: rechts van de Benteloseweg en in het Strampenveld. Op beide plekken waren 7 boten en 7 reserveboten. Ze begonnen met steunvuur door vlammenwerpers, vervolgens een rookgordijn. Schijnwerpers verblinden het zicht van de vijand.

Om 19.00 uur was er een oversteek. Van de 20 Canadezen bereiken er slechts 8 de overkant. Bij de Torendijk werd een tank in brand geschoten.

Een Sherman tank

Een Sherman tank rijdt over de sluis

De Sluisstraat werd voor het eerst bereikt, daar zware gevechten. Om 24.00 uur waren de huizen rechts van het Rannink gezuiverd. Dit was een fanatiek verzet van de Duitsers. Via de Spoordijk en St. Annabrinkstraat trokken de dappere Canadezen naar het station. 34 Duitsers worden gepakt, dit waren krijgsgevangenen. Om 11.00 uur was alles onder controle. De genie legt een Baileybrug naast de opgeblazen St. Annabrug. Dat was de Victoriabridge.

De hele operatie heeft 11 Canadese en 35 Duitse soldaten het leven gekost.

De Victoriabridge in aanbouw

*De Victoriabridge is klaar,
de tanks kunnen eroverheen rijden*

Verhalen

Hoe spannend de bevrijding was voor een jongen van jullie leeftijd, lees je in de verhalen van de heer Jan Exterkate (1938 - 2012). Hij vertelt:

De laatste oorlogsnacht op de Vossenbrink 'Sie kommen'

Van 3 op 4 april 1945 werden de Duitsers aangevallen door de geallieerden. De Duitsers aan de noordkant van het kanaal (in Delden) en de geallieerden aan de zuidkant. De nacht brachten we door in onze kelder van ongeveer 2,5 bij 2 meter onder het opkamertje. We zaten er met ons zevenen in waaronder Joke Kerkenaar uit Hilversum, in verband met de slechte toestand in het Westen van het land. Ook de burens Konink zaten met zijn vijven onder de opkamer, dus twaalf personen in de kleine kelder. Buiten was de ene explosie na de andere. Voor het kelderraampje hadden we een wallepje van plaggen gemaakt om eventuele kogels en scherven tegen te houden. Door dit raampje konden we nog iets van de straat zien (het raampje is nu dichtgemetseld). Een fluitend geluid werd onherroepelijk gevolgd door een harde knal en hierbij doken we in elkaar met de handen boven het hoofd. Door het raampje zag ik een Duitse soldaat in gebogen houding over de straat rennen met een geweer in de aanslag. Een Duitse soldaat die aan de voorkant van ons huis stond, dichtbij de kelder hoorden we zeggen: "Sie kommen", want de Canadezen waren het kanaal overgestoken.

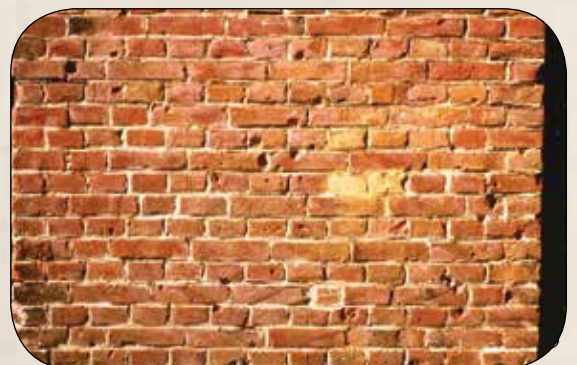
De Canadezen komen eraan!

De getroffen koe

Opeens klonk er weer gefluit gevolgd door een zeer harde knal. We keken naar buiten en zagen dat de wagenloods van van de Brink gedeeltelijk was weggeslagen. Direct daarna klonk weer een gierend geluid, gevolgd door een enorme ontploffing, waarna we hoorden dat er iets in elkaar stortte. Het bleek de pijp van de dekenfabriek Ficker en Wapp te zijn, die enkele meters korter was geworden (de fabriek stond op de plek waar nu de Wielewaal is). De explosies volgden elkaar snel op. Plotseling klonk er weer een aankomende fluitende granaat en direct daarna, dichtbij ons huis was er een explosie waarbij het huis trilde. We wisten toen nog niet waar het was. Meteen daarna begon een koe in de stal op de deel te loeien. Het loeien werd steeds heviger en hield niet meer op. Opa wilde met alle geweld de kelder uit. We moesten hem vasthouden, want het was veel te gevaarlijk met al die granaten die over ons huis scheerden. Opa was niet te houden en rukte zich los. Hij ging de kelder uit om te kijken wat er in de stal aan de hand was. Toen hij terug kwam, bleek de koe die het dichtst bij de staldeur stond geraakt te zijn door een scherf in zijn achterpoot. De poot was verbrijzeld en hing er losjes bij. Die nacht hebben we verscheiden rozenkransen gebeden, Terwijl de koe almaar door loeide. Toen het 's morgens buiten stil begon te worden stopten we met bidden.

Opeens hoorden we buiten iemand aan komen lopen en bleef voor ons kelderraampje staan. Het was Gerard ter Elst (Gait van Kok) met de mededeling dat we er uit konden komen en dat de oorlog afgelopen was. We kropen de kelder uit waar een enorme stank hing, omdat sommigen van ons 's nachts hun behoefte in een emmer hadden gedaan. De koe loeide nog steeds en daar gingen we eerst naartoe. De koe stond te wankelen op drie poten. Achter het huis, dichtbij de schuur, zat een krater in de grond waarbij ook een stuk bestrating was weggeslagen. Scherven van deze granaat hadden de koe geraakt en de muur van de schuur (zie foto hiernaast).

De schuurdeur en ons huis waren behoorlijk beschadigd. Nog dezelfde dag is de koe uit zijn lijden verlost. Slachter de grote Ros werd erbij gehaald en de koe werd op de deel gezet. De grote Ros sloeg de koe met de stompe kant van de bijl voor de kop op de schedel, de koe stortte op de vloer. Met een vlijmscherp mes slachtte hij de koe wat een heel gedoe met veel bloed was. Het vlees van de koe werd voor een groot gedeelte in glazen potten ingewekt en veel mensen op de Vossenbrink (Kafhoek) hebben hier van gegeten.

Oorlogsmateriaal

In de schuurdeur zaten nog verscheiden scherven die ik er later uitpeuterde met een mesje. De grootste gaten in de deur maakten we dicht met stukjes van een dun latje. Toen we 's morgens bevrijd werden lagen overal restanten van vluchtende Duitse soldaten. Bij ons achter in het land onder de hoogspanningsleiding en in ons land in de Braak waren wel honderd kraters. Mijn vader en ik hadden drie dagen nodig om al die gaten dicht te gooien. De laatste oorlogsnacht werden deze granaten door Engelsen en Canadezen van achter het kanaal afgevuurd. Bij ons achter in de tuin hadden de Duitsers vier gaten gegraven waaruit ze met mitrailleurs op de geallieerden schoten. De Duitsers kregen de volle laag terug vandaar al die inslagen bij ons achter in het land. Het lag bezaaid met hulzen, de mitrailleurs hadden de vluchtende Duitsers achtergelaten.

De achterkant van het huis van onze burens Konink was getroffen door een voltreffer. De muur was voor een groot gedeelte weggeslagen waarbij de zolder boven de keuken in de lucht bungelde. Uit een lekgeslagen waterleiding spoot water en de keukenvloer stond blank. Onze buurjongen Gerrit Konink zocht direct na de bevrijding van alles bij elkaar zoals soldatenkleden, een helm, een gasmasker en een achtergelaten geweer. Verkleed als een Duitse soldaat marcheerde hij over de Vossenbrink. Zijn ouders waren hierom kwaad, omdat hij precies op een achtergebleven Duitse soldaat leek wat toen niet zonder gevaar was. (Zulke grapjes kun je in oorlogstijd maar beter niet uithalen. Op zo'n domme manier zijn er jonge jongens doodgeschoten).

De draden van de hoogspanningsmasten bij ons achter waren allemaal vernield door een regen van granaten en kogels die op de grond lagen. Direct na de oorlog verzamelde ik hulzen, drukte ze in klemmen en hing deze band om mijn nek. Op een gegeven ogenblik had ik veel oorlogsmateriaal verzameld zoals een mitrailleur, gasmaskers in ronde bussen, geweeronderdelen, helmen en achtergebleven munitie. Dit was allemaal van de vluchtende Duitsers. Ik had alles verstopt achter in de schuur totdat iemand kwam van de opruimingsdienst, ene heer Meijer, oud marinier die één arm had. Alles wat ik verzameld had nam hij mee en wat we later nog vonden bij ons achter in het land ging in een kuil onder de hoogspanningsdraden (die nu verdwenen zijn en ondergronds liggen). Dit oorlogsmateriaal zit nog steeds in de grond en ik heb het met een metaaldetector niet terug kunnen vinden. Wat we wel gevonden hebben zijn hulzen van granaten die op Delden afgevuurd werden. Vindplaats: bij de tulpenwekerij Visschedijk halverwege Bentelo.

Vragen en opdrachten LESBRIEF 3

Beantwoord de volgende vragen en vul in:

1) Waarom werden de kerkgangers op 1 april 1945 naar huis gestuurd?

2) Wat gebeurde er met de bruggen in het Twentekanaal, dus ook in Delden?

3) De boerderij Rannink was bij de oversteek van groot belang. Wat gebeurde daar?

4) Waarom legden de Canadezen een rookgordijn?

5) Schijnwerpers werden ook gebruikt. Waarom?

6) De mensen moesten lijden onder het oorlogsgeweld. Er was ook dierenleed. Leg uit in een paar zinnen.

7) Wat verzamelde Jan Exterkate allemaal?

Zie de volgende bladzijde voor de tweede opdracht.

Opdrachten

1) Bekijk de kaartjes 1,2 en 3.
Je ziet de nummers bij de belangrijke punten.

Vul de nummers in:

_____ De sluis in Wiene

_____ boerderij Rannink

_____ De Wendezoele

_____ Het monument in Bentelo

_____ Joodse begraafplaats

_____ Vossenbrinkbrug

_____ Sint Annabrug

2) Kleur het gedeelte waar de Canadezen zaten groen.

3) Kleur het gedeelte waar de Duitsers zaten rood.

4) Teken met een zwarte stift de route van de Canadezen.

LESBRIEF 4

Eindelijk vrij

Situatie 1: de Bevrijding

Met Pasen (1 en 2 april) was het nog zeer onrustig in Delden. Geruchten deden de ronde: Hengelo en Enschede zouden al bevrijd zijn. Geheimzinnig gefluister, overvliegende projectielen, granaten, het gerikketik van machinegeweren en enkele gewonden.

Op 4 april was Delden eindelijk bevrijd. Dit had veel strijd gekost, zoals je in de vorige lesbrief hebt gelezen.

Soldaat op het Kip

In de vroege ochtenduren van 4 april 1945 kammen soldaten van het Lincoln and Welland Regiment Delden uit. Hier loopt één van hen gewapend met een Bren op het Kip.

Delden was bevrijd, aarzelend verlieten de mensen hun schuilkelders. Gejoel en vreugdekreten klonken er door de straten van het stadje, het Wilhelmus werd gezongen, vlaggen werden uitgehangen, het rood-wit-blauw was overal te zien. De muziekvereniging Amicitia stond paraat, heel Delden was op de been.

De 4e Canadese Pantserbrigade passeerde de Molenstraat. Vermoeide soldaten met zwartgemaakte gezichten zaten onder het stof. De Canadezen trokken verder richting Almelo, de nachtmerrie was voorbij.

Bevrijders

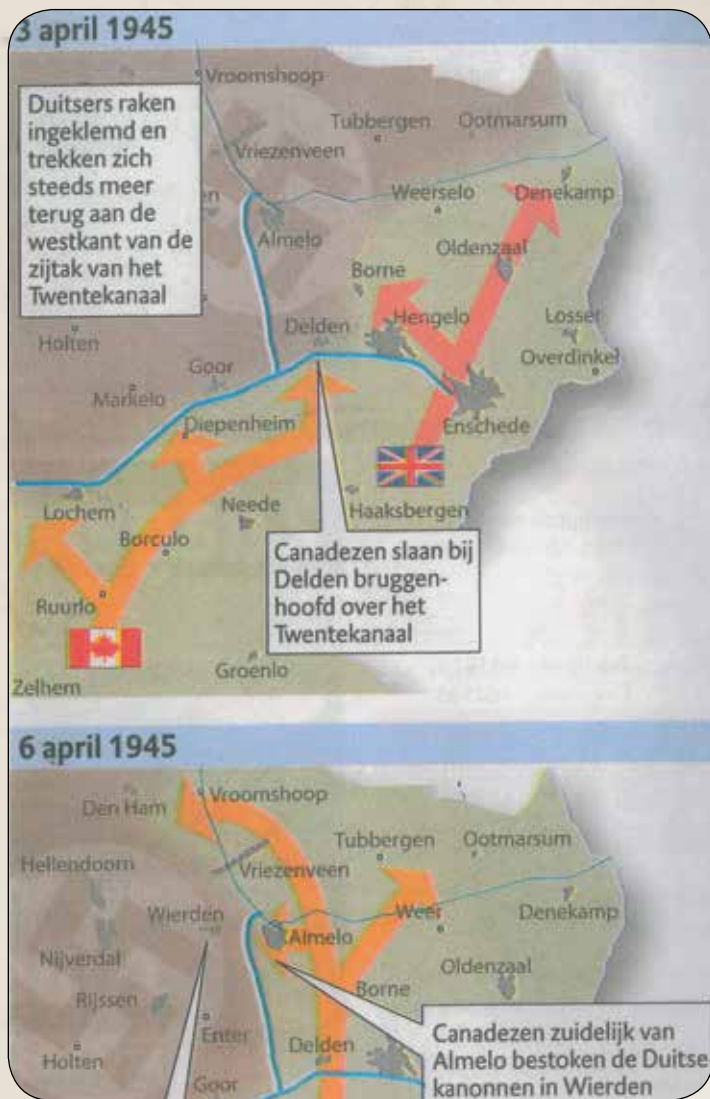
Toen Delden bevrijd was van de Duitsers, trokken er onophoudelijk vele bevrijders met hun voertuigen door Delden. Vele jongens en meisjes klommen bovenop de tanks om de bevrijders te begroeten.

Niet iedereen heeft de bevrijding beleefd, zo gaat dat in oorlogen waar gewone mensen de dupe worden van het geweld.

Een triest feit is dat er in Delden zoveel Canadezen gesneuveld zijn. De monumenten op de sluis en bij de boerderij Het Rannink herinneren aan deze verschrikkelijke oorlogshandelingen.

Monument bij de sluis voor omgekomen soldaten

Kaartje 3 april 1945 en 6 april 1945

Situatie 2: ook dingen die minder fraai zijn

In de oorlog gedroegen mensen zich soms erger dan beesten. Toen de oorlog afgelopen was, moesten de mensen die met de Duitsers samengewerkt hadden, gestraft worden vond men: NSB-ers werden opgepakt. Zij moesten in een lange rij met hun handen in de nek door de Langestraat lopen. De schooljeugd applaudisseerde en schold de mensen uit: "Landverraders!"

Enkele mannen moesten met een tandenborstel (!) een klinkerstraat schoonmaken. De mensen er omheen genoten van dit schouwspel. NSB-ers hadden de Nederlanders groot onrecht aangedaan. Eigen schuld, dikke bult!

Er waren twee groepen mensen vond men in die tijd: goede en slechte. De goeden waren de Nederlanders, de Engelsen (Tommy's), de Canadezen, de Polen en natuurlijk de Amerikanen. De slechteriken waren de Duitsers (moffen) en die akelige NSB-ers.

Er waren Nederlandse vrouwen geweest die 'verkering' hadden gehad met Duitse soldaten. Over hen bestond een liedje:

*"Moet je horen, moet je horen,
er is een moffin geboren
Vannacht om 12 uren
Bij de burens, bij de burens
De ooievaar zat op het hek
met een moffenkindje in zijn bek.
Dat komt omdat die moffenmeid
met een Duitser heeft gevrijd."*

Landverraders werden gestraft

Situatie 3: Nederland zal herrijzen!

Misschien heb je wel eens gedacht: die oorlog is al zo lang geleden, wat heb ik aan al die verhalen? Misschien heb je een opa of oma die ook nog verhalen over de oorlog kent.

In 1945 lag Nederland in puin. Steden als Rotterdam, Arnhem, Nijmegen en Zutphen hadden zwaar te lijden gehad. Het land was leeggeroofd, de havensteden waren platgegooid, bruggen waren vernield.

De leus was nu: ‘Nederland zal herrijzen!’

Een bekend lied uit die tijd was het zeemanslied ‘Cheerio Holland’ met het refrein:

*Cheerio! Cheerio! In Holland daar zingen ze zo
Weg met de zorgen en weg met 't verdriet
We komen er wel, ook al zijn w'er nog niet
Want de jongens van Tromp en Piet Hein
Die krijgen ze lekker niet klein
'r Zat vijf jaar de mot in
Maar nu zit er schot in
En Hollanders willen we zijn”*

Op de televisie zie je wel eens beelden en reportages over landen die nu in oorlog zijn. Je ziet huizen die helemaal kapot geschoten zijn.

Vergeet niet dat er in 1945 in ons land precies zo'n situatie was. Ook toen moest ons land opgebouwd worden. Het was aanpakken.

Gelukkig leven en wonen we nu in een tijd vol vrede en voorspoed. Laten we dat zo houden!

Verhaal: blijdschap

In de winter van 1944/1945 was de oorlogssituatie in Nederland bizar. Boven de grote rivieren waren de Duitsers nog de baas, het zuiden was al bevrijd. Het front liep dus dwars door het land. Het leven in dit gebied, aan het front, was levensgevaarlijk. Vooral toen de geallieerden in maart de Rijn overstaken werd er zwaar gevochten. Vliegtuigen wierpen hun bommen af, zwaar bewapende parachutisten sprongen naar beneden, bruggen werden gebouwd en tanks rolden over de straten. De Duitse soldaten sloegen op de vlucht.

Veel burgers waren toen al weggetrokken uit dit gebied. Men noemde deze mensen ‘evacués’, tegenwoordig zeggen we ‘vluchtelingen’. Zij hadden onderdak gevonden bij boeren en burgers in de Achterhoek en Twente. Na de bevrijding zouden ze naar huis teruggaan.

Zo was er ook een vader met drie kinderen ondergebracht bij een boer in Diepenheim, dat was bij boer Wesseldijk op 't Zweerink. De vader Jos Driessen vertelt in zijn dagboek hoe hij en zijn zoons de bevrijding beleefd hebben:

“Een paar jongens, bij wie de nieuwsgierigheid groter was dan de vrees voor kogels, slopen door een smal bospaadje in de richting van Diepenheim. Een half uur later kwamen zij terug en riepen: “De Tommy's zijn er, de Tommy's zijn er. De hele weg staat vol met Tommy-wagens.”

Peter en ik waagden het er ook op. Wij gingen behoedzaam de zandweg over naar de Rijksweg. En ja hoor, daar stonden de Tommy's. Lange rijen tanks en andere wagens met rode en gele licht gevende doeken die er bovenop waren gespannen. Een gevoel wat niet te beschrijven is doorstroomde mij. Het jubelde binnenin mij: vrij-vrij-vrij. Het was alsof een zwaar pak van mijn hart werd genomen. Ik trad naderbij en bekeek met toenemende verbazing de tanks en andere voertuigen. Door gebarentaal trachtte ik mij verstaanbaar te maken. Dit gelukte mij tot op zekere hoogte. Peter kreeg chocolade en ik kreeg sigaretten. Geen eigen teelt, maar het was echte, puike tabak.

Ondertussen kwamen er al meer burgers op de weg, allen getooid met oranje strikjes of kleine vlaggetjes. Op alle gezichten was vreugde en blijdschap te lezen. Handen gevend, wuivend, lachend trokken de inwoners van Diepenheim langs de rijen voertuigen. Daar zetten de lange rijen voertuigen zich in beweging. Wat een geweldige monsters waren het, die grote zware tanks. Peter en ik bleven maar kijken en kijken. Wij raapten dankbaar de sigaretten en chocolade, die de Canadezen ons vanuit de wagens toe wierpen, op. Het begon al donker te worden en nog bleven de colonnes maar voorbij trekken. Met de zakken gevuld met sigaretten en Peter met chocolade, gingen wij huiswaarts. Maria,

Ferdinand en Gerhard waren naar een andere hoofdweg gegaan. Ook op die weg kwam de ene colonne na de andere voorbij, vertelden zij. Wij hebben 's avonds nog enige tijd gezamenlijk in de grote keuken van de boer gezellig gelachen en gepraat, totdat de klok middernacht sloeg en wij naar ons slaapkamertje in de schuur gingen. Toen wij binnenkwamen, zagen wij dat de boerin een hele schotel vol gekookte eieren had neergezet. Paaseieren, wat smulden wij ervan. Toen ons gebed met een extra dankgebed dat wij behouden zijn gebleven. Wij kropen onder de dekens en spoedig hoorde ik het diepe ademhalen van mijn kinderen. Ik voelde mij vrij, echt vrij, en met die gedachte sliep ik in."

[Uit: Historische Vereniging Old Deep'n; 2010 nummer 2, p.16]

Verhaal: contact met de bevrijders

In het boekje 'Vliegtuigen boven Lochem' vertelt de schrijver:

"Met de Canadese troepen hadden we een heel goed contact. Ik herinner me dat een zus van mij op een gegeven moment thuis kwam met een enthousiast verhaal. Ze was naar een Canadees gestapt en had gevraagd: "Chocolate for the baby?" Tot haar verbazing had ze een stuk chocolade gekregen. Een ware triomf in haar ogen, we hadden immers geen baby. De feestvreugde in Lochem was groot al was de bevrijding ook voor velen pijnlijk. Er waren immers mensen die in de oorlog geliefde familieleden hadden verloren.

Maar voor de meeste mensen was het feest. Straatfeesten werden georganiseerd waarbij uitgelaten werd gedanst. Ik kan me een fakkeloptocht herinneren met schitterende lampions. De muzikanten uit onze stad speelden weer naar hartelust.

Ik herinner me een scène op een mooie zomeravond: Canadese soldaten dansten op het marktplein en hadden lol met Nederlandse meisjes. Op het terras naast de dansvloer zat een officier aan een tafeltje, het was een Canadees. Vergenoegd keek hij naar de plezier makende soldaten. Hij stak een sigaret op, inhaleerde en blies de rook weg. Hij legde zijn sigaret in de asbak, pakte een blocnote en zijn vulpen. Hij begon een brief te schrijven. Natuurlijk aan zijn vrouw, dacht ik. Zo nu en dan keek hij op. Soms wierp hij een nadenkende blik in de richting van het marktplein en de gehavende kerktoren, dan weer keek hij naar de soldaten. Hij nam een slok bier en zette het glas weer neer. Zijn blik straalde tevredenheid uit maar ook een diepe ernst. Zijn gedachten waren vast bij die soldaten die in de hevige gevechten waren gesneuveld."

[Uit: Herman Beumer: Vliegtuigen boven Lochem]

Vragen en opdrachten LESBRIEF 4

Beantwoord de volgende vragen en vul in:

1) Hoe kon je na de oorlog merken dat Delden bevrijd was?

2) Wat was het nut geweest van de schuilkelders?

3) De boerderij Rannink was bij de oversteek van groot belang. Wat gebeurde daar?

4) Niet iedere Nederlandse familie kon blij zijn bij de bevrijding. Kun je een reden bedenken?

5) Wat deelden de Canadezen uit aan kinderen en volwassenen?

6a) De officier die op het feest in Lochem keek naar de dansende soldaten was blij omdat

6b) Hij was ook ernstig omdat

Opdrachten

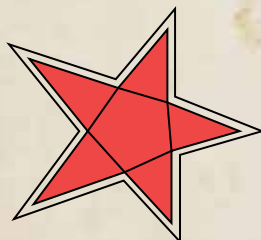
1 Op vliegtuigen zie je afbeeldingen (rondjes, vierkantjes, driehoekjes). Zulke tekens geven aan waar ze vandaan komen. Vul in op welke landen de volgende tekens wijzen.

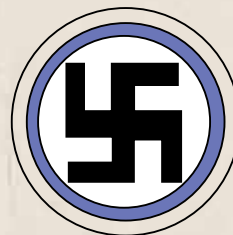
Kies uit Engeland, Amerika, Canada, Duitsland.

Internetopdracht

Zoek op internet wat er in Hotel De Wereld in mei 1945 in Wageningen gebeurd is.

Was was de rol van Prins Bernhard?

LESBRIEF 5

Keep Them Rolling

Op 6 juni 1944 landden de geallieerden in Normandië, deze dag staat bekend als D-Day (D = decision, dag van de beslissing).

De Nederlanders hoopten op een snelle bevrijding. Het lukte de geallieerden de Duitse legers stapje voor stapje terug te dringen, dat kostte veel strijd en veel soldaten sneuvelden.

Eind juli was er een grote doorbraak in Noord-Frankrijk. Parijs werd op 25 augustus bevrijd. Hitler had Parijs in de as willen leggen, dat is gelukkig niet gebeurd, er waren ook verstandige Duitsers die Hitlers bevelen niet opvolgden.

Brussel en Antwerpen volgden. In grote wanorde trokken de Duitsers zich terug.

Op zondag 17 september kwam het bericht dat Britse parachutisten bij Arnhem en Oosterbeek waren geland (operatie Market). Gelijktijdig kwamen geallieerde tanks vanuit het zuiden om de luchtlandingsaanval te helpen (operatie Garden).

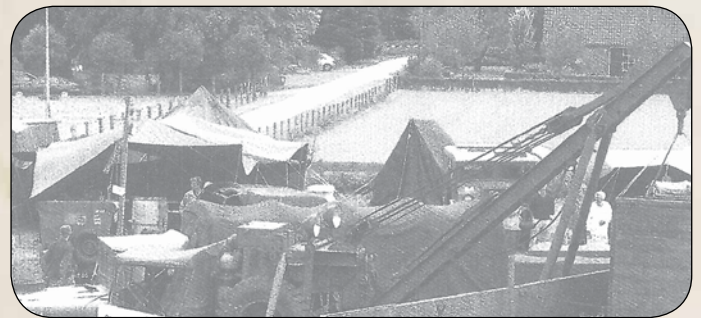
Veel Duitse soldaten en NSB-ers vluchtten in grote verwarring. De Nederlanders dachten dat de

oorlog nu wel snel afgelopen zou zijn, men was in feeststemming, vandaar dat men sprak over Dolle Dinsdag.

Het pakte helaas anders uit. De operatie "Market Garden" werd een ramp. Duitse tankdivisies lagen in de buurt en verdreven de dappere Britten. Tevergeefs hadden zij geprobeerd de brug bij Arnhem te veroveren en te behouden. Helaas kwamen de Amerikaanse tanks uit het zuiden niet op tijd. De brug bij Arnhem was voor de geallieerden 'een brug te ver'.

De slag om Arnhem werd zo een mislukking. Nederland ten noorden van de grote rivieren moest nog een hele lange winter zuchten onder de Duitse bezetting, het werd de beruchte hongervinter.

In die winter deden de Duitsers nog een poging Antwerpen te veroveren, dat was het Ardennenoffensief. Gelukkig mislukte deze aanval.

Situatie 1

Op 24 maart 1945, na de strenge winter, beginnen de geallieerden de grootste luchtaanval sinds de invasie. Tussen Emmerich en Wesel begon de opmars van de Engelse en Canadese legers. De Engelsen (2nd British Army - 43 Wessex Division) hadden de opdracht de situatie in Twente en Achterhoek te verkennen en op te rukken richting Enschede, Hengelo, Oldenzaal en verder Duitsland in, richting Bremen en Hamburg.

De Canadezen (1ste Canadian Army) opereerden links van de Engelsen en moesten Nederland 'schoonvegen'.

De communicatie tussen Engelsen en Canadezen verliep niet altijd goed hoewel men elkaar hielp in echt moeilijke situaties. De Nederlanders noemden de Canadezen ook Tommy's wat ze niet leuk vonden, ze zeiden: 'We are Canadians.'

Situatie 2

Het Twentekanaal blijkt in de laatste periode van de oorlog een lastige barrière te zijn. De Canadezen nemen in Lochem de taak van de Engelsen over, vanuit Ruurlo rukken zij op naar Diepenheim en Delden.

Op 1 april is Beckum bevrijd, de bataljonsstaf van de Royal Dragoons strijkt hier neer. Op 3 april opmars naar Enschede. 2 april wordt het vliegveld bij Enschede veroverd door een omsingeling van de Engelsen.

Op 2 en 3 april steken de Canadezen bij Almen het Twentekanaal over, ze vormen er een bruggenhoofd. Hevige gevechten, de Canadezen worden zelfs teruggeslagen.

Bij Lochem mislukt de oversteek, de bruggen zijn opgeblazen, bij Diepenheim hetzelfde verhaal. Men trekt verder richting Delden, daar is de sluis van Wiene het doel. Daarover heb je in de vorige lesbrieven kunnen lezen.

Indruk

Overall waar de geallieerde legers verschijnen maken ze grote indruk op de Nederlanders, ze keken hun ogen uit. Wat een geweldige tanks en kijk eens die lichte pantserwagens, de Staghoude. Moet je die jeeps zien en die motoren!

Dan al die vrachtwagens die nodig waren voor het vervoer van wapens, munitie en voedsel voor de troepen aan het front. Al die trucks die over de Nederlandse wegen reden, zoveel verschillende automerken, ongelooflijk. In alle steden en dorpen werden de bevrijders toegejuicht. Groot feest overall.

Ook nu nog spreken deze voertuigen tot de verbeelding. Het is dan ook geen wonder dat er een groep mensen is die deze herinnering levend wil houden.

De trucks, samen met jeeps en motoren werden na de oorlog veel gebruikt om het verwoeste en leeggeroofde Nederland weer op te bouwen.

Wij zijn in Delden gelukkig dat het 'rijdende museum' van Keep Them Rolling ons bij de herdenking van de bevrijding in april komt bezoeken. Het is een groep mensen die met hun originele voertuigen dezelfde route volgt als de bevrijdingslegers in 1945. De naam van dit evenement is "The Final Push 2015".

Ook vijf jaar geleden was Keep Them Rolling in Delden zoals je op de foto kunt zien.

Op donderdag 2 april 2015 zal het konvooi in Delden aankomen. Bij de museumboerderij 'De Wendezoele' zullen zij hun bivak opslaan.

Ze spelen de oversteek over het kanaal na bij de boerderij Rannink. Dat wordt een spannende show! Je zult het KTR-kamp vast en zeker gaan bekijken. Er wordt zelfs een landingsbaan aangelegd. Verder zie je op het bivak een veldkeuken, een veld-hospitaal, een reparatie werkplaats, een communicatie station en een ontspanningsruimte voor militairen.

Interviews

Wat zo leuk is is het feit dat er in Twente, zelfs in Delden, mensen wonen die ook lid zijn van Keep-Them-Rolling. We hebben hen een paar vragen gesteld:

Jos Wigbold

Keep-Them-Rolling bestaat sinds 1972. Wanneer ben jij lid geworden?

Dat was in 1994. Het was tijdens een herdenking van D-Day in Normandië. Toen waren er nog erg veel veteranen die de landing ook echt hadden meegemaakt. Ik was daar met mijn vrouw op uitnodiging van twee vrienden en hun gezinnen. Zij waren al iets langer lid van Keep Them Rolling.

Is er iets dat je opviel?

Ja, de collegialiteit en hulpvaardigheid, iedereen hielp elkaar als er iets kapot was. Het samen restaureren en herstellen van kapotte voertuigen is erg leuk om te doen. Vergeet niet dat al het materieel origineel moet zijn en dat is soms moeilijk te vinden. Zo heeft mijn jeep, een Ford na de oorlog nog jarenlang dienst gedaan als brandweerauto bij Dikkers, een fabriek in Hengelo.

Björk Breukers

Waar en wanneer is jouw interesse voor militaire voertuigen ontstaan?

Ik heb bij een bedrijf in Saasveld gewerkt. Mijn werkgever was vaak bezig met voertuigen uit de Tweede Wereldoorlog, dat was zijn hobby. Hij was ook lid van Keep Them Rolling. Toen is mijn interesse ontstaan, dat werd nog aangewakkerd nadat ik mijn dienstplicht vervuld had.

Ze zeggen wel eens dat jullie besmet zijn door het 'groene virus'. Wat bedoelen jullie daarmee?

Nou eenvoudig gezegd: je bent besmet met belangstelling voor materiaal uit de Tweede Wereldoorlog. Je praat er met elkaar over en dat geeft een band.

Wat is jouw favoriet?

Dat is mijn Harley Davidson WLA 42. Als je op je Harley Davidson door een stad of dorp rijdt en oudere mensen kijken om dan zie je een grote glimlach en een blik van herkenning in hun ogen. Harley Davidsons rijden al sinds de Eerste Wereldoorlog over de wegen in de hele wereld - meer dan 100 jaar.

Oorlog is iets vreselijks, kijk maar naar de televisie elke dag. Hoe sta jij daarin?

Vrijheid is voor iedereen belangrijk, die moet verdedigd worden. Keep Them Rolling is voor mij een hobby.

René Exterkate

Je hebt je al heel lang bezig gehouden met de Tweede Wereldoorlog. Hoe kom je zo bij Keep Them Rolling?

Via mijn vriend Björk Breukers, eerst werd ik aspirant-lid, toen heb ik een motor gekocht. Zo'n motor moet stammen uit de oorlogsjaren. Mijn motor moet nog gekeurd worden door KTR, pas dan ben ik echt lid.

Je hebt veel voorwerpen uit de Tweede Wereldoorlog, eigenlijk een klein museum. Hoe krijgen we daar iets van te zien?

Op de Wendezoete kun je foto's, vitrinekasten en voorwerpen bekijken tijdens het grote evenement van 2 tot 9 april.

Hoe is deze hobby bij jou ontstaan?

Mijn vader vond een Engelse helm. Met hem ben ik na de oorlog rondgetrokken met een metaaldetector om achtergebleven voorwerpen op te sporen. Het is een uit de hand gelopen hobby geworden. Erg leuk om mee bezig te zijn.

Peter Seliger

Hoe ben jij bij Keep Them Rolling gekomen?

Via mijn vrienden Björk en Claudia Breukers. Björk had een Harley Davidson en dat maakte op mij veel indruk. Ik sleutel graag aan motoren en voertuigen. Op een gegeven moment kwam Björk naar me toe, het was in 2002. Hij zei: 'Ik weet een motor te koop, een BSA WDM20. Is dat niks voor jou?'

Toen was ik verkocht, er kwam nog iets bij: van huis uit had ik veel gehoord over wat er in de oorlog gebeurd was. De belangstelling was er al.

Hoe staat je vrouw tegenover Keep Them Rolling?

Ellen is ook helemaal weg van die club. Zij heeft een Dodge met aanhanger en een Hillman RAF staffcar. Het voordeel is dat zulke oude auto's belastingvrij zijn.

Ik zag een foto van jullie in militaire kleding. Ik las ook dat jullie regelmatig naar Pickering in Engeland gaan.

Dat klopt. In de maand oktober wordt daar een 'war weekend' gehouden. Dat is een grandioos feest. De mensen zijn gekleed als in 1945. De sfeer van toen wordt opgeroepen. Het dorp gaat terug in de tijd en er is een leuke sfeer met muziek en dans uit die tijd.

Dus Pickering is een voorbeeld voor Delden Terug Naar Toen?

Precies!

Ik hoorde dat je ook het graf van een Amerikaans soldaat geadopteerd hebt?

Inderdaad. Ik was een keer op vakantie in Normandië. Daar bezochten we die uitgestrekte begraafplaatsen waar al die soldaten liggen die voor onze vrijheid gesneuveld zijn. Daar hoorde ik dat je het graf van een gesneuvelde soldaat kunt adopteren in Henri-Chapelle. De naam van die soldaat is Cleon Manley. Hij is op 5 december 1944 gesneuveld in de vreselijke strijd die woedde in het Hurtgenwald bij de plaats Aachen, niet ver van Maastricht. Als ik met vakantie in de buurt kom zetten we een bloemetje op zijn graf. Dat is een goed gevoel.

Gelukkig is er in Europa al die jaren daarna geen oorlog geweest. Dat kun je helaas niet zeggen van andere brandhaarden in de wereld.

Laten we zuinig zijn op onze vrijheid en dankbaar voor de bevrijding in 1945. Voor onze vrijheid zijn er veel jonge mensen gesneuveld.

Vragen en opdrachten LESBRIEF 5

Beantwoord de volgende vragen en vul in:

1) Wat betekent D-Day? Wanneer was dat? Waarom was het belangrijk dat deze militaire operatie een succes werd?

2) 'Market Garden' bestond uit twee grote acties. Wat was de bedoeling van 'Market'? Wat was de bedoeling van 'Garden'?

3) 'Dolle Dinsdag' werd een grote teleurstelling. Leg uit waarom.

4) De 'hongerwinter' was in de grote steden een drama. Lees wat daarover staat in de extra leesstof in LESBRIEF 6.

5) Het Twentekanaal was een onverwachte hindernis bij de bevrijding. Waarom?

6) Bij de bevrijding waren de mensen blij, maar er was ook verdriet. Leg uit.

7) Wat gebeurde er in het laatste oorlogsjaar? Zoek de feiten uit de tekst, volg de tijdlijn en vul in:

1944						1945					
6	25	17				16	-	25	24	1 - 3/4	5
juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mrt.	april	mei

Vul in:

6 juni _____

25 augustus _____

17 september _____

16 dec - 25 jan. _____

24 maart _____

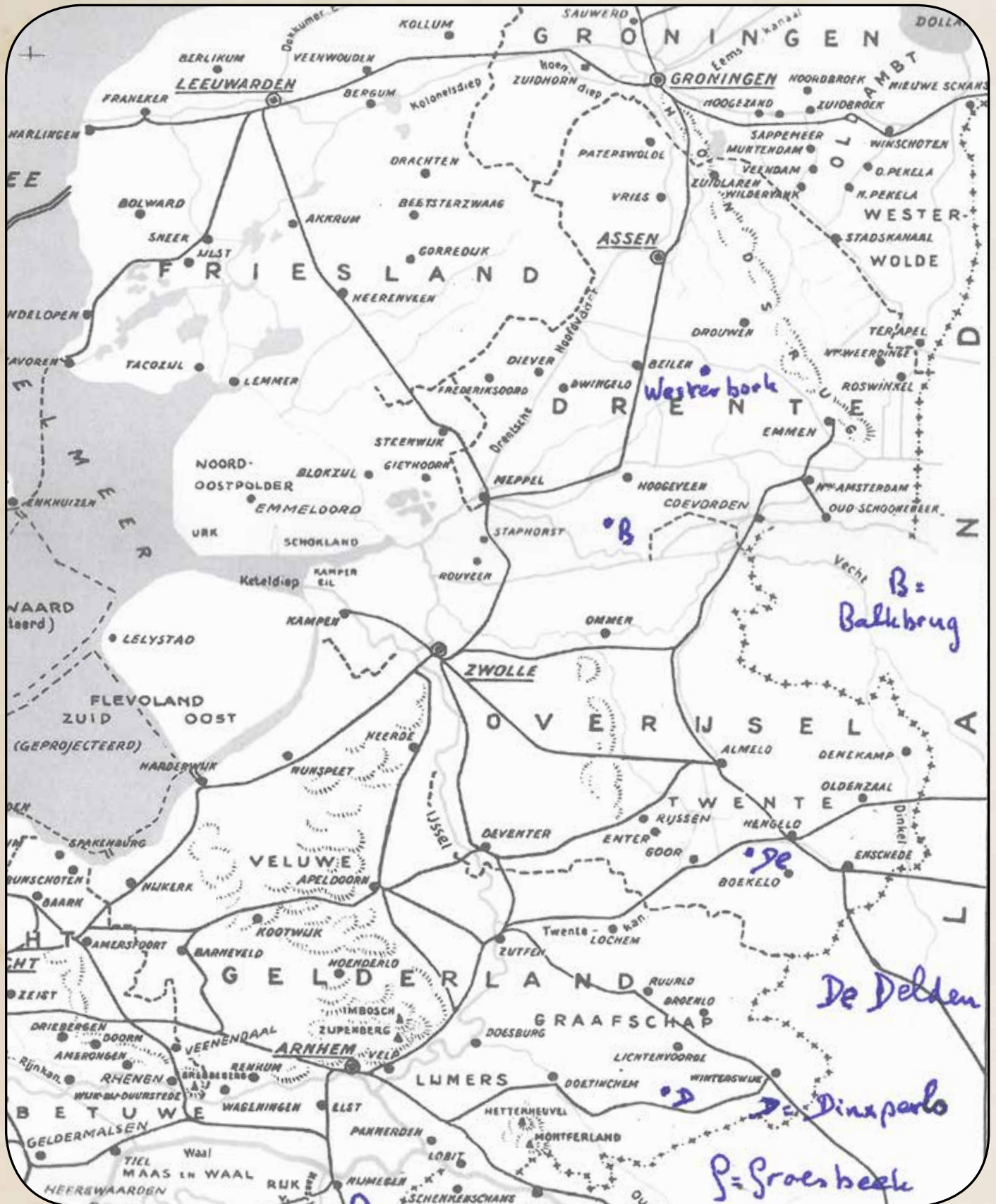
1 april _____

3/4 april _____

5 mei - Capitulatie van de Duitse troepen in Nederland.

8) Teken op het volgende kaartje de route die de geallieerden in 1945 gevolgd hebben:

Groesbeek - Emmerik - Dinxperlo - Aalten - Ruurlo - Lochem - Diepenheim - Delden - Rijssen - Ommen - Balkbrug - Hoogeveen - Beilen - Westerbork - Assen - Groningen

Lijst van geraadpleegde literatuur

- 1) *De illegalen Illegaliteit in Twente & het aangrenzende Salland 1940 - 1945; Coen Hilbrink; SDU 's-Gravenhage 1989*
- 2) *Almelo frontstad De bevrijding van Twente; C.B.Cornelissen Boekwinkel Heinink 2013*
- 3) *Gerard Reuvers: Verhalen uit Delden '40 - '45*
- 4) *B.J.F.Wennekink, G.J.Naafs cum suis; AMBT-DELLEN 1940-1945*
- 5) *De Bevrijding van Delden; R.de Wilde*
- 6) *Historische Vereniging Old Deep'n 2010 nummers 2 en 3*
- 7) *Een stad te ver Goor 1945; Uitgave van de Stichting Historisch Goor*
- 8) *Nederlands vijf jarig verzet; J.J.Boolen en Dr J.C. van der Does Uitgeverij "D.A.V.I.D." Amsterdam 1945*
- 9) *40 Jaar na Dato; Koos Groen / Ineke Hilhorst; Elsevier Amsterdam / Brussel 1985*
- 10) *Onze vergeten bevrijders / Our forgotten liberators maart - april 1945 Hans J.A.G. Pol; Stichting Oald Hengel*
- 11) *Vliegtuigen boven Lochem; Herman Beumer 2010*
- 12) *De Bevrijding van Warnsveld; Tine Zwamborn; Walburg Pers 2000*
- 13) *In de schaduw van gisteren; H. M. van Randwijk; Herdenkingsuitgave 1970*
- 14) *Ik néém het niet; Hoogtepunten uit het Verzet 1940 / 1945; Evert Werkman A. W. Sijthoff / Leiden 1965*
- 15) *Gelderland Bevrijd; Christ Peters; Van Geyt, Hulst 1993*
- 16) *De Bezetting; Dr. L. De Jong; Amsterdam Em. Querido's Uitgeverij N.V. 1964*
- 17) *Lochem in oorlogstijd 1940 - 1945 Samengesteld door H.J. ten Broeke, A. Dieperink, H.L. Steenblik, G.J. ten Arve. Delta Drukkerij en Diensten, Zutphen*
- 18) *De historie van een kleine Landstad « Lochem »; G. Prop De Tijdstroom Lochem 1958*
- 19) *Geschiedenis van de Lochemse straten in woord en beeld Jan Klein Egelink / Arjen Dieperink; Boekhandel Lovink, Lochem 1987*
- 20) *grepen uit de geschiedenis van Lochem! A. Dieperink en anderen Delta Drukkerij en Diensten, Zutphen 1982*
- 21) *Gebeurtenissen uit Laren tijdens den oorlog; Joh. E. Koeslag Oolde September 1945*
- 22) *Lochem vroeger en nu; J.M. Somer; W.G. Witkam, Enschede 1971*
- 23) *Der II. Weltkrieg, eine historische Collage in 6 Bänden John Jahr Verlag, Hamburg 1975*
- 24) *Het Grote 40/45 Boek; René Kok/ Erik Somers. Uitgeverij Waanders 2011*
- 25) *De Tweede Wereldoorlog (1939 - 1940) 7000 Jaar Wereld-Geschiedenis. Lekturama, Rotterdam 1977*
- 26) *Het Grote 40/45 Boek; René Kok, Erik Somers. Uitgeverij Waanders 2011*